

Αιολικός Αποικισμός

Περίληψη :

Ο αιολικός αποικισμός διήρκεσε μια μακρά χρονική περίοδο, από τα τέλη του 12ου ως τα τέλη του 9ου αι. π.Χ. Σε αυτόν συμμετείχαν αιολικά φύλα από τη Θεσσαλία και μερικές περιοχές της Στερεάς, και Αχαιοί από την Πελοπόννησο. Ένας από τους πρώτους προορισμούς ήταν η Λέσβος και ακολούθως η μικρασιατική ακτή. Η περιοχή της Αιολίδας περιλάμβανε επίσης και την Τένεδο καθώς και τα μικρασιατικά παράλια από τον κόλπο της Ελαίας στο βορρά ως τον κόλπο της Σμύρνης στο νότο. Οι αιολικές αποικίες ήταν κυρίως αγροτικές κτίσεις. Τα αιολόφωνα φύλα επέβαλαν τη διάλεκτο, το ημερολόγιο και τις λατρείες, ενώ την αχαιϊκή καταγωγή επικαλούνταν συχνά πολλές βασιλικές οικογένειες.

Χρονολόγηση

τέλη 12ου - τέλη 9ου αι. π.Χ.

Γεωγραφικός εντοπισμός

Παράλια Μικράς Ασίας

1. Αιολικός αποικισμός

Από τα τέλη του 12ου ως τα τέλη του 9ου αι π.Χ. τα ελληνικά φύλα μετακινήθηκαν από τα άγονα και τα ορεινά της ηπειρωτικής Ελλάδας προς τις πεδινές και εύφορες εκτάσεις του ελλαδικού κορμού, τα νησιά του Αιγαίου και τα μικρασιατικά παράλια.

Αιολείς, Ίωνες και Δωριείς διαπεραιώθηκαν στο ανατολικό Αιγαίο και εγκαταστάθηκαν σε συγκεκριμένες γεωγραφικές ενότητες, τα όρια των οποίων δεν ήταν πάντα σταθερά. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η [Σμύρνη](#), που από αιολική αποικία έγινε κάποια στιγμή –πολύ νωρίς– ιωνική.

Η αιολική ενότητα σχηματίστηκε στη Λέσβο, την Τένεδο, τις Εκατοννήσους καθώς και στα μικρασιατικά παράλια, από τον κόλπο της Ελαίας ως τον κόλπο της Σμύρνης. Από τον 7ο αι. π.Χ. προστέθηκε σε αυτή και η νότια [Τρωάδα](#).

2. Αρχαίες πηγές

Η πρωιμότερη άμεση αναφορά στην [Αιολίδα](#) βρίσκεται στον Ησίοδο,¹ που βεβαιώνει πως η [Κύμη](#) είναι αιολική χωρίς όμως να δίνει καμία άλλη πληροφορία για τον ίδιο τον αποικισμό.

Οι σύγχρονοι ιστορικοί αποδέχονται πως σε γενικές γραμμές η παράδοση η σχετική με τον αιολικό αποικισμό εδραιώθηκε μόλις τον 5ο αι. π.Χ., με το έργο του Ελλάνικου από τη Μυτιλήνη που αφορά τους μύθους τους σχετικούς με την καταγωγή των Αιολέων της Λέσβου.²

Μία από τις κύριες σωζόμενες πηγές είναι το έργο του γεωγράφου [Στράβωνα](#),³ σύμφωνα με τον οποίον ο αιολικός αποικισμός ξεκίνησε τέσσερις γενιές πριν από τον ιωνικό αλλά εξελίχθηκε πολύ πιο αργά από αυτόν. Την ετοιμασία του αποικισμού άρχισε ο Ορέστης, γιος του Αγαμέμνονα, και μετά το θάνατό του στην Αρκαδία τη συνέχισε ο γιος του Πενθίλος που έφτασε ως τη Θράκη. Ο γιος του Πενθίλου, Αρχέλαος, πέρασε στην Κυζικηνή και ο νεότερος γιος του τελευταίου, Γρας, έφθασε ως το Γρανικό ποταμό. Από εκεί πέρασε στη Λέσβο και την κατέλαβε. Η εξόρμηση των απογόνων του Ορέστη προετοιμάστηκε στην Αυλίδα της Βοιωτίας με τη συμμετοχή πολλών Βοιωτών.⁴ Εν τω μεταξύ, δύο άλλοι απόγονοι του Αγαμέμνονα, ο Κλεύης και ο Μαλαός, έδρασαν την ίδια εποχή με τον Πενθίλο και ξεκινώντας από τη Λοκρίδα έφθασαν στα μικρασιατικά παράλια, όπου ίδρυσαν την [Κύμη](#) που καλείται και Φρικωνίς από το ομώνυμο βουνό της Λοκρίδας.

Σύμφωνα πάντα με το Στράβωνα η ηπειρωτική Αιολίδα εκτεινόταν από την Κυζικηνή ως την περιοχή ανάμεσα στους

Αιολικός Αποικισμός

ποταμούς Κάικο και Έρμο. Οι αιολικές πόλεις ανέρχονταν περίπου στις 30 με τη Λέσβο και την Κύμη να χαρακτηρίζονται ως μητροπόλεις.⁵

Μια πολύ πιο σύντομη αναφορά στον αιολικό αποικισμό κάνει ο [Παυσανίας](#).⁶ Σε αυτόν συμμετείχαν Λακεδαιμόνιοι και ο εγγονός του Ορέστη, Γρας. Όσο για το γεωγραφικό προσδιορισμό της μικρασιατικής Αιολίδας ο Παυσανίας αρκείται στη λακωνική αναφορά ότι βρίσκεται μεταξύ [Ιωνίας](#) και [Μυσίας](#).

Στην ίδια πηγή γίνεται λόγος και για τη δίωξη των Αιολέων από τη Σμύρνη και την κατάληψή της από τους Ίωνες Κολοφώνιους.⁷

Σύμφωνα με μία άλλη εκδοχή, οικιστής της Αιολίδας ήταν ο ίδιος ο Ορέστης και όχι οι απόγονοί του. Ένα γένος της Τενέδου απέδιδε την καταγωγή του στον Πείσανδρο που είχε έλθει από τις Αμύκλες μαζί με τον Ορέστη.⁸

Σχετικά με τη γεωγραφική έκταση της περιοχής της Αιολίδας, η λίστα των αιολικών πόλεων στον [Ηρόδοτο](#) αποτελεί την πρωιμότερη σωζόμενη αναφορά.⁹ Σύμφωνα με αυτή, στην ηπειρωτική Αιολίδα, δηλαδή στη Μικρά Ασία, ιδρύθηκαν 12 αιολικές πόλεις που μειώθηκαν σε 11 μετά την κατάληψη της Σμύρνης από τους Κολοφώνιους. Είναι οι εξής: Κύμη (η καλούμενη Φρικωνίς), Δήρισαι (ή Λάρισα), Νέον Τείχος, Τήμος, Κίλλα, [Νότιον](#), Αιγρόεσσα, Πιτάνη, Αιγαίαι, Μύρινα και Γρόνεια.¹⁰ Με βάση αυτές τις μαρτυρούμενες πόλεις η μικρασιατική Αιολίδα εκτεινόταν από τη Σμύρνη στο νότο, προτού αυτή γίνει ιωνική, ως την Πιτάνη στο βορρά, στην ακτή του Ελαιατικού κόλπου. Οι ανατολικότερες πόλεις ήταν η Τήμος και οι [Αιγαί](#) ή Αιγαίαι. Σε αυτές πρέπει να προστεθεί και η [Ελαία](#) που δεν αναφέρεται στον Ηρόδοτο.

Κατά την αρχαϊκή και κλασική περίοδο οι μικρασιατικές αιολικές πόλεις αποτελούσαν –μαζί με αυτές στη Λέσβο, την Τένεδο και τη μεγαλύτερη από τις Εκατοννήσους– μια ενότητα αυτόνομων πόλεων-κρατών με κοινό εθνικό, γλωσσικό και πολιτικό χαρακτήρα. Αιολικές πάντως ήταν και οι πόλεις στην Τρώαδα, γύρω από το βουνό Ίδα. Φαίνεται όμως πως για τον Ηρόδοτο οι βορειότερες αυτές αιολικές πόλεις, που ιδρύθηκαν αργότερα και ανήκαν στη σφαίρα της επιρροής της Μυτιλήνης, αποτελούσαν μια ξεχωριστή ομάδα. Ο διαχωρισμός αυτός οφείλεται εν μέρει στο γεγονός ότι στην εποχή του οι δύο ομάδες μικρασιατικών αιολικών πόλεων ανήκαν σε ξεχωριστές σατραπείες. Πέρα όμως από αυτό υπάρχουν ενδείξεις ότι οι αιολικές πόλεις, όπως τις απαριθμεί ο Ηρόδοτος, συνεργάζονταν στενότερα πολιτικά και στρατιωτικά μεταξύ τους σε ένα είδος συνασπισμού που μπορεί να παραλληλιστεί με το [Πανιώνιον](#) των ιωνικών πόλεων.¹¹

3. Καταγωγή των αποικιστών

Οι αρχαίες πηγές αποδίδουν την καταγωγή των Αιολέων στα αιολόφωνα στοιχεία από την προθησσαλική Θεσσαλία, στους Βοιωτούς, σε αποίκους από τη Λοκρίδα καθώς και σε Πελοποννησίους. Επικεφαλής του αποικισμού που παρουσιάζεται σαν μια οργανωμένη επιχείρηση τοποθετούνται άλλοτε ο ίδιος ο Ορέστης από το αρχαϊκό γένος των Ατρείδων και άλλοτε απόγονοί του.

Δυστυχώς, στις σωζόμενες τοπικές παραδόσεις της Θεσσαλίας δε μαρτυρείται ούτε ένα όνομα θεσσαλικής πόλεως ή περιοχής, παρά μόνο ένα όνομα αιολόφωνου φύλου, αυτό των Λαπιθών. Εκτός από τους Λαπίθες, πριν από το τέλος της μυκηναϊκής εποχής υπήρχε και ένα φύλο με το όνομα Αιολείς. Έτσι δικαιολογείται η υιοθέτηση αυτού του ονόματος για τους Έλληνες που μιλούσαν τη διάλεκτο που επικράτησε στη Λέσβο, την Τένεδο και τα απέναντι μικρασιατικά παράλια.¹² Η ομοιότητα της αιολικής διαλέκτου με αυτή που μιλούσαν στη Θεσσαλία και τη Βοιωτία αποδεικνύει περίτρανα την πιστότητα της παραδιδόμενης καταγωγής των Αιολέων.

Άλλωστε, ο ίδιος ο Θουκυδίδης υπογραμμίζει τη συγγένεια μεταξύ των Βοιωτών και των Αιολέων της Λέσβου και της Μικράς Ασίας.¹³ Στη συγγένεια αυτή δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στα χρόνια του Πελοποννησιακού πολέμου για λόγους πολιτικούς, όταν οι Λέσβιοι ολιγαρχικοί επιθυμούσαν την είσοδό τους στη Λακωνική Συμμαχία με τη βοιωτική υποστήριξη.¹⁴

Αιολικός Αποικισμός

Εκτός από τους Θεσσαλούς και τους Βοιωτούς στον αιολικό αποικισμό συμμετείχαν και κάτοικοι από τη Λοκρίδα που ίδρυσαν τη Λάρισα και την Κύμη στη Μικρά Ασία. Αυτό παραδίδει ο Στράβων και πιθανότατα ο Ελλάνικος.¹⁵

Είδαμε ότι στην παράδοση του αιολικού αποικισμού ηγετικό ρόλο παίζει το γένος των Ατρείδων της Πελοποννήσου με τον ίδιο τον Ορέστη ή τους απογόνους του. Σε απογόνους του Αγαμέμνονα, για τη γενεαλογία όμως των οποίων δε γνωρίζουμε τίποτε, αποδίδεται και η ίδρυση της Κύμης. Φαίνεται όμως πως υπήρχαν περισσότερες από μία παραδόσεις. Σύμφωνα με τον Αθηναίο Φερεκύδη¹⁶ οι αιολικές πόλεις ιδρύθηκαν από τον Ανδροκλο, τον γιο του Αθηναίου βασιλιά Κόδρου, αφού πρωτοστάτησε στην εγκατάσταση των Ελλήνων στην Ιωνία. Οι δύο αυτές αντίθετες παραδόσεις είναι πολύ πιθανό να αντικατοπτρίζουν τη διαμάχη που υπήρχε τον 5ο αι. π.Χ. ανάμεσα στην Αθήνα και τη Μυτιλήνη για τη κυριαρχία των αιολικών πόλεων στην Τρωάδα.¹⁷

Οι σχέσεις μεταξύ Αιολίδας και Πελοποννήσου δεν περιορίζονται μόνο στον ηγετικό ρόλο των Αχαιών και στη, σύμφωνα με τον Πανυσανία, συμμετοχή των Λακεδαιμονίων στον αποικισμό της πρώτης. Παρόλο που οι αιολόφωνοι άποικοι επέβαλαν τελικά τη διάλεκτο, τις λατρείες και το ημερολόγιο, οι βασιλικές οικογένειες πολλών πόλεων ανήγαν την καταγωγή τους στους Αχαιούς και ήταν θεματοφύλακες των αχαιικών παραδόσεων. Από τον Αριστοτέλη γνωρίζουμε ότι το ισχυρό γένος των Πενθιλιδών, με γενάρχη το γιο του Ορέστη Πενθίλο, είχε αναλάβει τη βασιλεία στην πόλη της Μυτιλήνης κατά τους Πρώιμους Αρχαϊκούς χρόνους.¹⁸

Δυναστείες με το πατρωνυμικό Πενθιλίδα μαρτυρούνται και σε άλλες πόλεις της Λέσβου.¹⁹ Ο Στέφανος ο Βυζάντιος παραδίδει ότι ο Πενθίλος ήταν ο επώνυμος ήρωας μιας μικρής πόλης στη Λέσβο, της Πενθίλης.²⁰ Στην Κύμη τον 8ο αι. π.Χ. βασίλευε ένας Αγαμέμνων, που αναμφίβολα είλκε την καταγωγή του από τον ήρωα του Τρωικού πολέμου.²¹ Σύμφωνα με μία άποψη το ανθρωπωνύμιο Κλεύης, πολύ συνηθισμένο στην ηπειρωτική Αιολίδα και στη Λέσβο, και τα αιολικά τοπωνύμια Μαλήνη, Μαλούς, Μαλία κτλ. θα μπορούσαν να συσχετιστούν με τους Κλεύη και Μαλαό, τους δύο απογόνους του Αγαμέμνονα που συμμετείχαν στον αιολικό αποικισμό.²² Ακόμη και η ύπαρξη δύο πόλεων στην Αχαια και στη μικρασιατική Αιολίδα με το όνομα Αιγαί δεν είναι, κατά μία άποψη, τυχαία, δεδομένου ότι και στις δύο μαρτυρείται λατρεία του Ποσειδώνα.²³ Τέλος, η Σαπφώ αποδίδει την ίδρυση του ναού της Ήρας στη Λέσβο στους Ατρείδες. Η μαρτυρία αυτή αποτελεί ένα βασικό επιχείρημα για τους μελετητές που θεωρούν ότι η λατρεία της Ήρας στο νησί της Λέσβου κατάγεται από το Άργος, τον τόπο με τον οποίον η θεά είναι ιδιαίτερα συνδεδεμένη.

Τα παραπάνω στοιχεία δείχνουν ότι οι σχέσεις Πελοποννησίων και Αιολέων δεν περιορίζονται μόνο στην πελοποννησιακή καταγωγή των μυθικών πρωτεργατών του αιολικού αποικισμού. Σε αντίθεση με την άποψη που επικρατούσε παλαιότερα, ότι δηλαδή η συμμετοχή των Αχαιών της Πελοποννήσου στον αποικισμό της Αιολίδας υπήρξε περιορισμένη, οι μελετητές σήμερα δέχονται ότι στη συγκεκριμένη περιοχή εγκαταστάθηκαν μαζί με τους αιολόφωνους αποίκους από τη Θεσσαλία και μερικές περιοχές της Στερεάς και Αχαιοί από την Αργολίδα και τη Λακωνία.

4. Χρονολόγηση του αποικισμού

Οι χρονολογικές ενδείξεις των αρχαίων πηγών σχετικά με τον αιολικό αποικισμό είναι πενιχρές και πολλές φορές αντιφατικές. Μια πρώτη πολύ γενική πληροφορία δίνει ο Φερεκύδης που αναφέρει απλώς ότι ο αιολικός αποικισμός προηγήθηκε του ιωνικού.²⁴ Περισσότερο σαφής είναι ο Στράβων που τονίζει ότι η επιχείρηση προετοιμάστηκε στην Αυλίδα μετά την άφιξη των Βοιωτών στην περιοχή που έκτοτε πήρε το όνομά τους.²⁵ Η άφιξη αυτή τοποθετείται από το Θουκυδίδη 60 χρόνια μετά την πτώση της Τροίας.²⁶ Αυτό σημαίνει ότι η προετοιμασία του αποικισμού προηγήθηκε της καθόδου των Δωριέων, που χρονολογείται από τον ιστορικό 80 χρόνια μετά την πτώση της Τροίας. Μία ακόμη χρονολογική ένδειξη προσφέρει ο Στράβων, σύμφωνα με την οποία ο αιολικός αποικισμός άρχισε τέσσερις γενιές νωρίτερα από τον ιωνικό. Σημειώνει όμως ότι εξελίχθηκε πολύ πιο αργά. Με βάση τη μαρτυρία του η εξέλιξη αυτή ολοκληρώθηκε μόλις την τέταρτη γενιά. Συμπεραίνει λοιπόν κανείς ότι η χρονική διαφορά από τον ιωνικό αποικισμό πρέπει να είναι μικρή.

Αιολικός Αποικισμός

Ο Ρωμαίος ιστορικός Velleius Paterculus²⁷ παραδίδει ότι οι γιοι του Ορέστη εγκαταστάθηκαν στη Λέσβο 15 χρόνια μετά την εκδίωξή τους από τους Ηρακλείδες. Επομένως ο αποικισμός της νήσου έγινε πριν από τον ιωνικό αποικισμό που τοποθετείται γενικά 60 χρόνια μετά την κάθοδο των Ηρακλειδών. Σε άλλο χωρίο της ίδιας πηγής αναφέρεται όμως ότι η ίδρυση των αιολικών αποικιών στη Μικρά Ασία και τη Λέσβο έγινε ύστερα από αυτήν των ιωνικών. Για μερικούς μελετητές οι δύο αυτές πληροφορίες είναι αντιφατικές και θεωρούν την πηγή αναξιόπιστη. Άλλοι αντιθέτως πιστεύουν ότι δεν υπάρχει αντίφαση και ότι ο συγγραφέας τοποθετεί μεν την αρχή του αιολικού αποικισμού πριν από τον ιωνικό, το δε τέλος του μετά από αυτόν.

Στον Ψευδο-Ηρόδοτο²⁸ η ίδρυση των πόλεων στο νησί της Λέσβου χρονολογείται 130 χρόνια μετά τον Τρωικό πόλεμο. Είκοσι χρόνια μετά τις πόλεις της Λέσβου ιδρύθηκε η αιολική Κύμη και 18 χρόνια αργότερα ιδρύθηκε η Σμύρνη από τους Κυμαίους, την ίδια εποχή που γεννήθηκε ο Όμηρος. Με βάση τη γέννηση του Ομήρου που χρονολογείται 622 χρόνια πριν από την εκστρατεία του Ξέρξη στην Ελλάδα, προκύπτουν οι ακόλουθες χρονολογίες ίδρυσης των αιολικών αποικιών: Σμύρνη 1102 π.Χ., Κύμη 1120 π.Χ., Λέσβος 1140 π.Χ., ενώ ο Τρωικός πόλεμος τοποθετείται στο 1270 π.Χ. Ο Ψευδο-Ηρόδοτος όμως παραλείπει να συσχετίσει την ίδρυση των αιολικών πόλεων με την κάθοδο των Ηρακλειδών και τον ιωνικό αποικισμό δυσχεραίνοντας έτσι την αποτίμηση της μαρτυρίας του. Σύμφωνα πάντως με αυτήν, ο αιολικός αποικισμός χρονολογείται μετά τον Τρωικό πόλεμο και ολοκληρώθηκε σε περισσότερα στάδια.

Διαφορετικές χρονολογίες παραδίδει ο Ευσέβιος, πηγή του 4ου αι. π.Χ..²⁹ Η πτώση της Τροίας χρονολογείται στο 1182 π.Χ., η κάθοδος των Ηρακλειδών στο 1098 π.Χ., η ίδρυση της Κύμης στην Αιολίδα στο 1050 π.Χ., η ίδρυση της Μύρινας στο 1046 π.Χ. και τέλος ο ιωνικός αποικισμός χρονολογείται στο 1036 π.Χ. Συμπεραίνουμε ότι η ίδρυση των αιολικών πόλεων τοποθετείται περίπου μισό αιώνα μετά την κάθοδο των Ηρακλειδών και μόλις 10 χρόνια πριν από τον ιωνικό αποικισμό.

Με βάση τη φιλολογική παράδοση φαίνεται ότι ο αιολικός αποικισμός άρχισε μετά τον Τρωικό πόλεμο, διήρκεσε μια μακρά περίοδο και ολοκληρώθηκε λίγο πριν ή πιθανότατα ταυτόχρονα με τον ιωνικό αποικισμό. Ένας από τους πρώτους προορισμούς θα ήταν λόγω γεωγραφικής θέσης η Λέσβος και ακολούθως η μικρασιατική ακτή.

Από τους σύγχρονους μελετητές έχουν προταθεί διάφορες χρονολογήσεις του αιολικού αποικισμού που καλύπτουν την περίοδο από τα τέλη του 12ου ως τα τέλη του 9ου αι. π.Χ. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι ο αποικισμός της Μικράς Ασίας είναι μία μόνο σελίδα στη μακρά σειρά των εθνικών μετακινήσεων που σημειώνονται κατά το διάστημα αυτό στο χώρο του Αιγαίου. Οι ελάχιστες αρχαιολογικές ενδείξεις για το χρόνο εγκατάστασης των αποίκων οδηγούν στο συμπέρασμα ότι τα μικρασιατικά παράλια κατοικούνταν από τους Αιολείς το αργότερο το 10ο αι. π.Χ. Οι ανασκαφές στην πόλη της Σμύρνης έδειξαν ότι η πρώτη ελληνική εγκατάσταση εκεί χρονολογείται γύρω στο 1000 π.Χ. Στα πρώιμα στρώματα του οικισμού βρέθηκε η χαρακτηριστική για την περιοχή της Αιολίδας μονόχρωμη τεφρή κεραμική. Η κεραμική αυτή μειώνεται αισθητά στα στρώματα που χρονολογούνται στον 8ο αι. π.Χ. Τότε τοποθετούν οι αρχαιολόγοι την κατάληψη της Σμύρνης από τους Ίωνες. Επομένως η παρατιδομένη μεταβολή της Σμύρνης από αιολική σε ιωνική αποικία τεκμηριώνεται και αρχαιολογικά. Αργότερα ιδρύθηκε η Λάρισα επί του Έρμου ποταμού, αφού η πρωιμότερη κεραμική που βρέθηκε κατά τις ανασκαφές χρονολογείται μόλις στον 7ο αι. π.Χ.

Στη Λέσβο οι αρχαιότερες ανασκαφικά τεκμηριωμένες εγκαταστάσεις υπάρχουν στη Μήθυμνα, στη Μυτιλήνη και στην Άντισσα και τοποθετούνται μεταξύ του 10ου και του 9ου αι. π.Χ.

Τα αρχαιολογικά ευρήματα επιβεβαιώνουν σε βασικές γραμμές τη φιλολογική παράδοση του αιολικού αποικισμού. Άρχισε νωρίς, στο διάστημα από το β' μισό του 11ου ως τις αρχές του 10ου αι. π.Χ., και με αργή εξέλιξη ολοκληρώθηκε γύρω στο 800 π.Χ. Τον 8ο αι. π.Χ. η αιολική ενότητα εθνικού και πολιτικού χαρακτήρα είχε πλέον διαμορφωθεί.

5. Τα αίτια του αποικισμού

Οι αρχαίες πηγές παρουσιάζουν τον αιολικό αποικισμό ανεξάρτητα από τις μεγάλες μετακινήσεις των πληθυσμών στο τέλος της μυκηναϊκής εποχής. Εξαιρείται μόνο ο ιστορικός Velleius Paterculus³⁰ που τον συνδέει με την κάθοδο των Ηρακλειδών

Αιολικός Αποικισμός

σε μια προσπάθεια πιθανότατα συστηματοποίησης όλων των παραδόσεων και συντονισμού των γεγονότων. Για τους αρχαίους συγγραφείς αιτία του αιολικού αποικισμού ήταν ο χρησμός της Πυθίας που δόθηκε στον Ορέστη. Σύμφωνα με αυτόν, ο λοιμός που ρήμαζε την Ελλάδα και κατέστρεφε τις σοδειές μετά τον Τρωικό πόλεμο θα σταματούσε, αν απόγονοι του Αγαμέμνονα αναχωρούσαν για την Τρώαδα με σκοπό να ιδρύσουν πόλεις και να αποκαταστήσουν τη λατρεία των θεών.

Την εξεύρεση γης ως αιτία του αιολικού αποικισμού, όπως αυτή προκύπτει από την ερμηνεία της σχετικής παράδοσης, υπαινίσσεται και ο Ηρόδοτος,³¹ όταν συγκρίνει το εύφορο έδαφος της Αιολίδας με αυτό της Ιωνίας. Ότι οι αιολικές αποικίες δεν ήταν εμπορικοί ναύσταθμοι αλλά αγροτικές κτίσεις επαληθεύεται και από το ανέκδοτο που θέλει τους Κυμαίους να αφήνουν ανεκμετάλλευτο το λιμάνι τους και να μην αγγίζουν τα έσοδα από αυτό για 300 χρόνια από την ίδρυση της πόλης τους.

Στον αιολικό αποικισμό που άρχισε πολύ νωρίς αλλά εξελίχτηκε με αργούς ρυθμούς πήραν μέρος αιολόφωνοι Έλληνες από τη Θεσσαλία, Βοιωτία, κάτοικοι της Λοκρίδας και της Πελοποννήσου. Τα αιολόφωνα φύλα επέβαλαν τη διάλεκτο, το ημερολόγιο και τις λατρείες, αλλά την αχαϊκή καταγωγή επικαλούνταν συχνά πολλές βασιλικές οικογένειες της περιοχής. Η περιοχή της Αιολίδας περιλάμβανε τη Λέσβο, την Τένεδο και τα απέναντι μικρασιατικά παράλια, από τον κόλπο της Ελαίας στο βορρά ως τον κόλπο της Σμύρνης στο νότο. Εξέχουσα θέση ανάμεσα στις αιολικές πόλεις κατείχαν η Κύμη και η Λέσβος.

-
1. Ησίοδ., *Έργα και Ημέραι* 636.
  2. Vanschoonwinkel, J., *L'égée et la méditerranée orientale a la fin du dixième millenaire* (Louvain-La-Neuve 1991), σελ. 410, σημ. 39.
  3. Στράβ. 13.1.3-4.
  4. Στράβ. 9.2.3-5.
  5. Vanschoonwinkel, J., *L'égée et la méditerranée orientale a la fin du dixième millenaire* (Louvain-La-Neuve 1991), σελ. 407, σημ. 12 για όλα τα σχετικά χωρία στο Στράβωνα.
  6. Πανσ. 3.2.1.
  7. Πανσ. 7.5.1.
  8. Πίνδ., *Νεμεόνικοι* 11.33.
  9. Ηρ. 1.149-151.
  10. Για τη θέση των πόλεων αυτών βλ. Müller, D., *Topographischer Bildkommentar zu den Historien Herodots* (Berlin 1997).
  11. Rubinstein, L., "Aiolis and South-western Mysia", Hansen, M.H. – Nielsen T.H. (επιμ.), *An Inventory of Archaic and Classical Poleis* (Oxford 2004), σελ. 1035.
  12. *IEE* II σελ. 22 (Μ. Σακελλαρίου).
  13. Θουκ. III.2, VIII.100.
  14. Αρχοντίδου, Α. – Αχειλαρά, Λ., *Αρχαιολογικό Μουσείο Μυτιλήνης* (Μυτιλήνη 1999), σελ. 20.

Αιολικός Αποικισμός

15. Για τις παραπομπές στις πηγές και κριτική ανάλυση αυτών βλ. Vanschoonwinkel, J., *L'égée et la méditerranée orientale a la fin du dixième millénaire* (Louvain-La-Neuve 1991), σελ. 411, σημ. 46.
16. Jacoby, F., *FGrHist* 3, απ. 155.
17. Rubinstein, L., "Aiolis and South-western Mysia", Hansen, M.H. – Nielsen T.H. (επιμ.), *An Inventory of Archaic and Classical Poleis* (Oxford 2004), σελ. 1036.
18. Αριστοτέλης, *Πολιτικά* 5.1311b.
19. Vanschoonwinkel, J., *L'égée et la méditerranée orientale a la fin du dixième millénaire* (Louvain-La-Neuve 1991), σελ. 412 και σελ. 414, σημ. 77, 78.
20. Στέφ. Βυζ. βλ. λ. «Πενθύη».
21. Vanschoonwinkel, J., *L'égée et la méditerranée orientale a la fin du dixième millénaire* (Louvain-La-Neuve 1991), σελ. 412, σημ. 59.
22. Vanschoonwinkel, J., *L'égée et la méditerranée orientale a la fin du dixième millénaire* (Louvain-La-Neuve 1991), σελ. 414.
23. Vanschoonwinkel, J., *L'égée et la méditerranée orientale a la fin du dixième millénaire* (Louvain-La-Neuve 1991), σελ. 413, σημ. 66.
24. Για μια αναλυτική παρουσίαση όλων των πηγών σχετικά με το θέμα: Vanschoonwinkel, J., *L'égée et la méditerranée orientale a la fin du dixième millénaire* (Louvain-La-Neuve 1991), σελ. 417-419.
25. Στράβ. 9.2.8
26. Θουκ. I.XIII.3
27. Velleius Paterculus I.2.3.
28. Ψευδο-Ηρόδοτος, *Βίοι Ομήρου* 38.
29. Για αναλυτικό κατάλογο των χρονολογιών βλ. Bérard, J., "La migration éolienne" *RA* I (1959), σελ. 17-18· Vanschoonwinkel J., *L'égée et la méditerranée orientale a la fin du dixième millénaire* (Louvain-La-Neuve 1991), σελ. 418.
30. Velleius Paterculus I.2.3.
31. Ηρ. 1.149.

Βιβλιογραφία :

	Bengtson H. , <i>Griechische Geschichte von den Anfängen bis in die Römische Kaiserzeit</i> , 4, München 1969
	Lemos I.S. , <i>The Protogeometric Aegean</i> , Oxford 2002
	Schachermeyer F. , <i>Griechenland im Zeitalter der Wanderungen</i> , Wien 1980, Ägäische Frühzeit 4
	Vanschoonwinkel J. , <i>L'Égée et la Méditerranée Orientale à la fin du IIe millénaire Temoignages</i>

Αιολικός Αποικισμός

	<i>archéologiques et sources écrites</i> , Louvain – La-Neuve 1991
	Bérard J. , "La migration éolienne", <i>RA I</i> , I, 1959
	Boruchovič V.G. , "Die ägäische Kolonisation", <i>Klio</i> , 70, 1988, 124-126
	Cook J.M. , <i>The Greeks in the Ionia and the East</i> , London 1970
	<i>Die altgriechische Siedlungskolonisation im Mittelemeerraum</i> , Tübingen 1963
	Coldstream J.N. , <i>Geometric Greece</i> , 2, London 2002
	Rubinstein L. , "Aiolis and South-Western Mysia", Hansen, M.H. – Nielsen T.H. (eds), <i>An Inventory of Archaic and Classical Poleis</i> , Oxford 2004, 1.033-1.036